

מראי מקומות- עבודה זרה י"ד

קרוב הוא שימכרנו לישראל, א"כ משוינן להו כודאי, ולא אמרי' דלפני דלפני הוא ומותר, ולכאו' הוא על דרך דברי התור"ד.

(ג) **ואפי' אמר תרנגול זה, עובד כוכבים שעשה משתה לבנו או שהי' לו חולה בתוך ביתו מותר- פרש"י**, דמותר משום דלסעודתו קבעי ל' משום נוי, ולחולה נמי קבעי ל' משום רפואה. ותמה התורת חיים, מה שייך לומר דרוצה תרנגול לבן בסעודתו משום נוי, הרי אינו מביא התרנגול על השלחן בנוצתו, וכיון שכבר נמרטו הנוצות, א"כ אין הפרש אם נוצות היו לבנות או שחורות. וחולה נמי, מה לי לתרנגול לבן, הרי דוחק לומר שהי' צריך לאיזה רפואה דהי' צריך לתרנגול לבן דוקא. וע"ש שכ' לפרש הגמ' באופן אחר לגמרי.

(ד) **בעי ר' אשי, תרנגול קטוע למי, מהו למכור לו תרנגול לבן שלם- כ' הרמב"ן** דשאלה זו לכ"ע הוא, דנחי דלא שרו ל' לקטוע אצבעו ולמכור לו, ורק ר' יהודה הוא דאמר הכי (ולכאו' אין מוכרח לפרש המשנה כן, די"ל דדבר זה לכ"ע הוא, ובאמת כן פי' הריטב"א כאן, אבל הרמב"ן פי' דגם זה מדברי ר"י הוא, ורבנן פליגי עלי' בזה), התם י"ל דרבנן פליגי עליה ואסרי משום שמא לא יקטענו. ועוד, מי שרואה אותו קורא תרנגול לבן למי, יסבור שלע"ז מבקש אותו וזה מוכר לו, ויסבור שמכר לו שלם. אבל כאן הרי הוא אומר בפירוש שאינו רוצה אלא לבן קטוע, וא"כ שפיר בעי הגמ' לכ"ע, דכ"ע ידעי דלבן קטוע אינו ראוי לע"ז, וא"כ בזה ודאי יהי' מותר למכור לו קטוע לכ"ע, וכל השאלה הוא רק למכור לו תרנגול לבן שלם, דלמא איערומי מערים, דיודע הוא דקטוע אינו מצוי, וא"כ י"ל דלמכרו שלם מיהא אסור.

(ה) **תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ל' שחור ושקל וכו'- פרש"י**, דשאלה זו אליבא דר' יהודה היא, דלרבנן אפי' למכור לו תרנגול לבן בין התרנגולין אסור, כש"כ כאן דמכר לו תרנגול לבן גרידא. והק' הרמב"ן, הא גם ר' יהודה מודה דלמכור לו לבן בין

(א) **לבונה זכה- כ' הריטב"א** (על המשנה יג:) דכיון דהיום חזינן דאין העכו"ם מחלקים בין לבונה זכה לשאינה זכה, ואף מקריבין לבונה שאינה זכה, א"כ גם אסור למכור להם לבונה שאינה זכה. אלא הוסיף דדוקא למכור לכומר אסור, דסתמי' מזבין ל' לע"ז, וסתמו כפירושו ואסור לעולם, דבכל יום ויום מקריב ל'. ואף לא חיישינן לטעמא דאיבה בכה"ג, ולא לשום טעם היתר, דלא שייכי טעמים אלו אלא בשאר משא ומתן דחששה הוא משום דאזיל ומודה, אבל למכור מידי דחזי לתקרובת, וסתמא להקרבה בעי לה ודאי אסור. ואין לאסור למכור לסתם גוי וניחוש שיחזיר וימכרנו לכומר, דזה הוי לפני דלפני, ואין איסור בזה.

(ב) **אלפני מפקדינן, אלפני דלפני לא מפקדינן-** העיר הריטב"א ממה דא' לקמן (סה:) דבגד שאבד בו כלאים אסור למכרו לגוי שמא יחזור וימכרנו לישראל, ומהו האיסור בזה, הרי זה לפני דלפני. ות' דאח"כ, משום לפני עור אינו, אבל "התם הוא לגבי ישראל, מפני שאנו מוזהרים שלא לגרום על ידינו שום תקלת עבירה, ושלא יצא מתחת ידינו דבר שאפשר שיעבור בו ישראל עבירה". אבל בגוי, כל האיסור הוא רק משום לפני עור, ואם אין שייך האיסור דלפני עור אינו עובר, ואין איסור אחר דהגרמת תקלה על ידינו (וע' בתוס' לקמן [טו:] דכ' יסוד זה ג"כ). **והתוס' ר"ד ת' באו"א**, דמה דאמרי' דלפני דלפני מותר, היינו רק היכא דידע חברי' (העובר) מאי קא עביד ולא מימנע, כגון גוי בע"ז ונזיר ביין, דהתם מפקדינן רק אלפני עור ולא אלפני דלפני, אבל ישראל כשר, שאילו הי' יודע שהוא אסור לא הי' עושה אותו, ועל ידך שאתה משים מכשול לפניו הוא עושה איסור בלא ידיעה, הו"ל כאילו אתה מחטיאו בידים, ובכל טצדקי שבעולם הוא אסור לעשותו. וע"ע ברשב"א בחולין (צג: ד"ה מתני' שולח) דכ' לענין מכירת ירך חתוכה עם גיד הנשה בתוכה לגוי, דלא רק מכירה לישראל אסור, אלא אפי' לגוי, ואף דאי"ז אלא לפני דלפני, מ"מ כיון דהדבר

כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה, ומשמע במקום שנהגו שלא למכור, היינו משום שבמקום זה נחשדו על הרביעה. אולם ע' ברש"י בפסחים (נג.), שכ' דבמקום שנהגו שלא למכור, היינו משום דהחמירו על עצמן דלמא אתי למכור גסה. וע' בש"ך (יו"ד קנ"א, ט'), שהביא מהלבוש שג"כ פ"י האיסור כן, ותמה עליו מסוגיין, דמבואר דהחשש הוא במקום שחשודים על הרביעה, ואין לומר דהטעם הוא גזרה אטו בהמה גסה (שאסור משום דיני שביתה), דמכירת בהמה גסה גופא גזרה הוא, וא"כ הוי גזרה לגזרה, ושוב הביא דברי רש"י בפסחים הנ"ל שפי' כן, והניח דברי רש"י בצ"ע. וע' בגליון מהרש"א על השו"ע שם שכ' שאין זה גזרה לגזרה, אלא מנהג מחמת חומרא, ובזה לא שייך החסרון של גזרה לגזרה. ומה דלא פרש"י משום חשש רביעה, ביאר רעק"א בפסחים שם שהוא משום דאמרי' דגוי חס על בהמתו ואינו רובעה, וא"כ אין לחוש לזה. דהיינו, דלפי מה דמסקינן דהגוי חס על בהמתו, אין הביאור דהמנהג לאסור מכירת בהמה דקה הוא משום דחיישינן לזה חשש רחוק, אלא דאיסור אחר הוא, דהיינו אטו בהמה גסה (ואם באמת ה' מנהג לחוש לזה, א"כ גם יהי' צריך לחוש לזה ולא לקנות בהמה דקה מגוים במקום זה לקרבן, ולא מצינו דמחמירין לזה, אע"כ דאי"ז הטעם). ומש"כ רש"י כאן במקום שנהגו למכור, היינו במקום שלא נחשדו על הרביעה, י"ל דרש"י אזיל בזה לפי הה"א של הגמ' כאן, אבל י"ל דרש"י בפסחים פ"י לפי' המסקנא כאן.

התרנגולים אסור היכא דאמר תרנגול לבן למי, וא"כ נמצא דאין חילוק בין ר"י ורבנן לענין היכא שאמר תרנגול לבן למי, ולמה יהי' שאלת הגמ' אליבא דר"י טפי מאליבא דרבנן. והריטב"א הק' דאם ה' כוונת הגמ' להק' רק לר' יהודה, הו"ל לפרושי דלר"י בעי, שהרי בעיא קמייטא אף לרבנן היא. ולכן פירשו הראשונים כפי' התוס', דשאלת הגמ' אף לש' רבנן היא, דעד כאן לא אסרי רבנן אלא כשיש שם לבנים ושחורים ואמר זה וזה, ולכן יש לחוש דדעתו על הלבן, וקנה השחור כדי שיהי' יכול לקנות הלבן, אבל הכא, כי יהי' לי' שחור ושקיל לי' ואזיל, אינו יודע שיתנו לו לבן, וא"כ י"ל דאין שייך הערמה כ"כ. וע' בבנין שלמה שג"כ כ' לתמוה כהרמב"ן, דהא גם ר"י מודה דהיכא דאמר תרנגול לבן אפי' בין התרנגולין אסור, וא"כ מ"ש ר"י ומ"ש רבנן, הרי כאן הוא רק אמר לבן לחוד. ותי' דרש"י אזיל בזה לטעמא שפי', דהיינו שהוא פ"י דמש"כ רש"י כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל לי', היינו דאנחנו מכירין בו דאף דתבע לבן, כיון ששקיל שחור לבדו, הוי כאילו תבע או לבן או שחור, וס"ל לרש"י דגם בזה אסרי רבנן אפי' בין התרנגולין, דכמו דתובע שחור ולבן ולוקח שניהם, אינו תובע השחור אלא בתורת הערמה, דהיינו כדי לקנות הלבן, כן בתובע או שחור או לבן כן, ולכן פשוט לדידהו דאסור למכור לבן לחוד. אבל לר' יהודה, דס"ל דודאי בין התרנגולין מותר בכה"ג, לכן בעינן מהו למכור לו לבן לחוד בכה"ג. וק"ק, א"כ לשאל בכה"ג, דאמר לבן או שחור, מהו למכור לו לבן בין התרנגולין, ולמה לי לצירור זה דנתן לו שחור ואח"כ לבן, וצ"ע.

(ו) גמירי דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין - כ' הארחות צדיקים (ריש שער התורה), מי לימד לו כל זה, אלא נעשו שתי כליותיו כשתי מעינות ונובעות לו חכמה ותורה. ולמד מזה, ד"מתוך שאדם עוסק בתורה לשמה, וטרח ויגע לשם שמים, אז נעשו שתי כליותיו כשני מעינות, ומוציא טעם והלכות מעצמו מה שלא למד מעולם, ומה שלא נתן אפי' למשה בסיני, וכו'".

(ז) מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין - ע' ברש"י שכ' דבמקום שנהגו למכור, היינו